

УДК 338.43:631.1:65.012.8

DOI <https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2024.2.6>

УПРАВЛІНСЬКІ СТРАТЕГІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НА РИНКУ

Волкова Неля Василівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва і права,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-8374-1546

Кіпятков Володимир Сергійович

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0009-0009-9840-1518

У статті розглядається роль стратегії підприємства в сучасному аграрному бізнес-середовищі, зокрема її важливість для досягнення ефективності функціонування аграрних підприємств. Основну увагу приділено стратегічним підходам, що сприяють конкурентоспроможності, зокрема інноваційному розвитку, диверсифікації, інтеграції та екологічній орієнтації. Важливими елементами стратегії є впровадження новітніх технологій, таких як точне землеробство, автоматизація, діджиталізація, а також використання біотехнологій, що дозволяють підвищити врожайність і знизити вплив на довкілля. Особливе значення приділено ефективному використанню природних ресурсів, таких як земля і вода, що є основою аграрного виробництва, і ролі інноваційних технологій у забезпеченні стабільності та адаптивності підприємств до змін ринкових умов. Зазначено, що стратегічне управління, орієнтоване на інновації та диверсифікацію, є необхідним для збереження та зміцнення конкурентних переваг аграрних підприємств. Зокрема, описано важливість розвитку людського капіталу через підвищення кваліфікації працівників, що дозволяє ефективно впроваджувати нові технології та вдосконалювати виробничі процеси. Розглянуто також аспекти розвитку екологічно чистого виробництва, зокрема через органічне землеробство та застосування природоохоронних практик, що відповідають попиту на екологічно безпечну продукцію. У статті підкреслюється важливість інтеграції природних ресурсів, технологій і системи управління для забезпечення високої ефективності та сталого розвитку аграрного підприємства. Окремо розглянуто необхідність оцінки рівня конкуренції на ринку, аналізу конкурентів і визначення ефективних стратегій для адаптації до змінюваних умов. Розробка власних інноваційних стратегій, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів і покращення якості продукції, є важливою умовою для підвищення конкурентоспроможності підприємств. Отже, у статті представлено всебічний огляд стратегічних підходів, що дозволять аграрним підприємствам адаптуватися до глобальних змін, підвищити ефективність діяльності та зміцнити свої позиції на ринку через впровадження інновацій, екологічну орієнтацію та вдосконалення управлінських процесів.

Ключові слова: стратегія підприємства, аграрний сектор, інноваційний розвиток, діджиталізація, автоматизація, диверсифікація, екологічна орієнтація, конкурентоспроможність, управлінські процеси, сталий розвиток.

Nelia Volkova, Volodymyr Kipiatkov

Poltava State Agrarian University

MANAGEMENT STRATEGIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AS A TOOL FOR ACHIEVING COMPETITIVE ADVANTAGES IN THE MARKET

The article examines the role of corporate strategy in the modern agricultural business environment, particularly its importance for achieving the operational efficiency of agricultural enterprises. The main focus is on strategic approaches that contribute to competitiveness, including innovative development, diversification, integration, and

environmental orientation. Key elements of the strategy include the implementation of cutting-edge technologies such as precision farming, automation, digitalization, and the use of biotechnology, which enhance yields and reduce environmental impact. Special attention is given to the efficient use of natural resources, such as land and water, which are the foundation of agricultural production, and to the role of innovative technologies in ensuring the stability and adaptability of enterprises to changing market conditions. It is identified that strategic management focused on innovation and diversification is essential for maintaining and strengthening the competitive advantages of agricultural enterprises. In particular, the importance of human capital development through employee qualification improvement is discussed, as it allows for the effective implementation of new technologies and the optimization of production processes. The article also considers aspects of developing environmentally friendly production, including organic farming and the application of conservation practices that align with the demand for environmentally safe products. The article emphasizes the importance of integrating natural resources, technologies, and management systems to ensure high efficiency and sustainable development of agricultural enterprises. The necessity of assessing the level of market competition, analyzing competitors, and identifying effective strategies for adapting to changing conditions is discussed separately. The development of innovative strategies aimed at optimizing production processes and improving product quality is a critical condition for enhancing competitiveness. Thus, the article provides a comprehensive overview of strategic approaches that enable agricultural enterprises to adapt to global changes, improve operational efficiency, and strengthen their market positions through innovation, environmental orientation, and the improvement of management processes.

Keywords: corporate strategy, agricultural sector, innovative development, digitalization, automation, diversification, environmental orientation, competitiveness, management processes, sustainable development.

Вступ. Аграрний сектор є основою економіки багатьох країн, забезпечуючи продовольчу безпеку, створення робочих місць, розвиток регіонів і формування експортного потенціалу. У сучасних умовах динамічних змін ринку, глобалізації та посилення конкуренції аграрні підприємства стикаються з необхідністю адаптуватися до нових викликів. Стратегії розвитку підприємств аграрного сектору стають ключовим інструментом для досягнення стабільності, зростання та конкурентних переваг.

Однією з головних проблем, на які натрапляють аграрні підприємства, є висока залежність від зовнішніх факторів: погодних умов, коливань цін на сировину, зміни регуляторної політики та рівня конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках. У цьому контексті стратегічне планування дає змогу підприємствам ефективно використовувати свої ресурси, впроваджувати інновації та забезпечувати гнучкість у реагуванні на зміни зовнішнього середовища.

Вибір ефективної стратегії є не лише основою конкурентоспроможності підприємства, але й запорукою його тривалого розвитку. Стратегії аграрних підприємств можуть варіюватися залежно від масштабу діяльності, виду продукції, наявних ресурсів та умов ринку. Зокрема, підприємства можуть обирати такі напрями, як інноваційний розвиток, диверсифікація продукції, інтеграція у ланцюжки створення доданої вартості або орієнтація на екологічну та органічну продукцію.

Матеріали та методи. Для проведення дослідження застосовували методи системного аналізу, порівняння та синтезу, що дозволили оцінити ефективність аграрних підприємств у змінюваному рин-

ковому середовищі. Основу дослідження склали статистичні дані про діяльність аграрних підприємств, а також інформація з наукових публікацій та інтернет-джерел, що стосуються інноваційних технологій та стратегій в аграрному секторі.

Аналіз здійснювали за допомогою комбінації теоретичних методів та емпіричних досліджень, серед яких особливу увагу було приділено аналізу літературних джерел та вивченню сучасних стратегій управління і інноваційних практик, що застосовують в аграрних підприємствах.

Для визначення ефективності впровадження інноваційних стратегій в аграрному секторі було проведено порівняльне дослідження різних підходів до управління природними ресурсами, використання новітніх технологій та організаційної структури в аграрних підприємствах. Основою аналізу стали вторинні дані, зібрані з наукових публікацій, звітів аграрних підприємств та відгуків експертів галузі.

Окрім того, дослідження враховує вплив сезонності та кліматичних умов на стратегії аграрних підприємств, що дозволяє глибше оцінити складність планування та адаптації до змін на ринку. Зібрані дані і використані методи дали змогу здійснити комплексну оцінку стратегій аграрних підприємств і сформулювати рекомендації щодо підвищення їхньої конкурентоспроможності.

В останніх дослідженнях у сфері управлінських стратегій аграрних підприємств акцентують увагу на впровадженні інноваційних технологій, цифровізації та адаптації до зовнішніх викликів, що є основними чинниками підвищення конкурентоспроможності на ринку. Наприклад, Н. В. Андрусенко [1]

наголошує на інтеграції інновацій у виробничі процеси для посилення конкурентоспроможності, тоді як В. І. Кифяк [3] підкреслює вплив цифрових технологій на оптимізацію бізнес-процесів та аналітичних можливостей підприємств. Одночасно О. П. Луцій і Т. А. Корнійчук [5] акцентують на важливості системного підходу до інтеграції інновацій на всіх рівнях управління, що сприяє сталому розвитку.

Крім того, дослідники звертають увагу на адаптацію підприємств до змінного середовища. Зокрема, Н. Волкова, Р. Мехтієв і Є. Попадін [2] зосереджуються на ролі конкурентоспроможності та якості продукції в умовах воєнних викликів, тоді як О. Жегус і В. Давиденко [2] пропонують концепцію резильєнтності, яка підсилює стійкість підприємств через інноваційні підходи. В. А. Ковтун досліджує переваги та виклики впровадження новітніх технологій, що зменшують витрати та підвищують ефективність [6]. Сукупно ці роботи підкреслюють важливість якості, адаптивності та стратегічного мислення для збереження конкурентних переваг аграрних підприємств.

Метою статті є дослідження сучасних управлінських стратегій аграрних підприємств, спрямованих на підвищення їх конкурентоспроможності в умовах економічних викликів та зовнішніх змін.

Результати. У сучасному бізнес-середовищі стратегія підприємства відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності його функціонування. Це комплексний план дій, спрямованих на досягнення довгострокових цілей, зважаючи на ресурси, можливості та зовнішнє середовище. Стратегія в аграрному секторі визначає підходи до ефективного використання земельних, трудових, фінансових та інших ресурсів для досягнення конкурентних переваг [1]. Вона включає місію та бачення підприємства, аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, визначення цілей, розробку та впровадження заходів для їх досягнення, а також постійний моніторинг і коригування дій. Особливістю стратегії в аграрному секторі є її залежність від сезонності, кліматичних умов і необхідність інтеграції до ланцюгів постачання.

У відповідь на виклики сучасного ринку аграрні підприємства активно шукають і впроваджують нові стратегічні підходи, які враховують галузеві особливості та швидкі темпи змін, щоб забезпечити стабільний розвиток і залишатися конкурентоспроможними. Одним із таких підходів є інноваційний розвиток, який включає впровадження новітніх технологій у виробництво, таких як системи точного землеробства, автоматизація й діджиталізація, а також використання сучасних агрохімікатів і біотехнологій для підвищення врожайності. Ще одним напрямом є диверсифікація, яка передбачає

розширення асортименту продукції, наприклад, вирощування нішевих культур або переробку сировини, і вихід на нові ринки збуту, зокрема експортні напрями [2].

Інтеграція є важливою стратегією, що може проявлятися у двох основних формах: вертикальній, яка забезпечує контроль над усіма етапами виробничого циклу – від вирощування до реалізації продукції, або горизонтальній, яка передбачає об'єднання з іншими підприємствами для посилення ринкових позицій. Особливого значення набуває екологічна орієнтація, що передбачає перехід на органічне землеробство для задоволення попиту на екологічно чисту продукцію та впровадження заходів зі збереження природних ресурсів. Ще одним важливим підходом є кооперація та кластеризація, які сприяють спільному використанню ресурсів, обміну знаннями та підвищенню конкурентоспроможності на регіональному рівні.

Для досягнення стабільного розвитку та зміцнення своїх позицій на ринку аграрні підприємства повинні враховувати не лише загальні бізнес-стратегії, але й специфічні фактори, що забезпечують їм конкурентні переваги в цій галузі. Серед таких факторів вирішальну роль відіграють такі: ефективне використання природних ресурсів, впровадження інноваційних технологій, а також організаційна структура та система управління. Ці аспекти взаємопов'язані та формують основу для забезпечення високої ефективності діяльності аграрних підприємств, допомагаючи їм адаптуватися до змінюваних умов ринку та підвищити свою конкурентоспроможність.

Природні ресурси, зокрема земля і вода, становлять основу виробничої діяльності в аграрному секторі. Їхнє раціональне використання забезпечує сталий розвиток підприємства та включає такі заходи, як сівозмінна, застосування природоохоронних практик і впровадження сучасних методів зрошення, що підвищують урожайність без шкоди для екосистеми. Інновації, такі як точне землеробство, автоматизація та біотехнології, допомагають оптимізувати використання ресурсів, скоротити витрати й знизити екологічний вплив.

Не менш важливою є роль інноваційних технологій в аграрному секторі, які безпосередньо впливають на конкурентоспроможність підприємств. Використання систем точного землеробства, що базуються на сучасних технологіях GPS, супутникових знімках та спеціалізованому програмному забезпеченні, дає змогу здійснювати точний моніторинг стану полів і оптимізувати витрати на добрива та пестициди. Автоматизація і діджиталізація процесів у сільському господарстві, зокрема використання

робототехніки для обробки ґрунту чи збору врожаю, дозволяють значно знизити витрати на працю і збільшити ефективність виробництва [3]. Впровадження новітніх агрохімікатів і біотехнологій, таких як генетично модифіковані культури або біологічні засоби боротьби зі шкідниками, дозволяє підвищити врожайність і знизити екологічний вплив на довкілля.

Організаційна структура та управлінські процеси відіграють важливу роль у досягненні стабільності й адаптивності підприємства до зовнішніх змін. Вони мають забезпечити оптимальний розподіл ресурсів і ефективну координацію всіх етапів виробництва – від планування до реалізації продукції. Оскільки аграрні підприємства часто мають справу з нестабільними умовами ринку та сезонністю виробництва, наявність гнучкої та адаптивної організаційної структури дозволяє швидко реагувати на зміни, мінімізувати ризики та забезпечувати стабільність бізнесу. Важливим складником ефективного управління є й розвинута система планування, що дає змогу не лише досягати поставлених цілей, а й прораховувати потенційні загрози, що можуть виникнути у довгостроковій перспективі. Стратегічне управління, яке орієнтоване на інновації, диверсифікацію та ефективне використання ресурсів, дає змогу аграрним підприємствам посідати провідні позиції у конкурентній боротьбі.

Нижче представлено рис. 1, який демонструє взаємозв'язок між трьома ключовими факторами:

природними ресурсами, інноваційними технологіями та системою управління. Центральна зона, де ці фактори перетинаються, представляє синергію, яка створює підґрунтя для досягнення високої ефективності діяльності, сталого розвитку та зміцнення конкурентних переваг аграрного підприємства. Цей перетин демонструє, як взаємодія природних ресурсів та технологій дозволяє оптимізувати використання земельних і водних ресурсів, знижуючи втрати й підвищуючи продуктивність. Зі свого боку, управлінські процеси, що інтегрують інновації, забезпечують стратегічний контроль і планування, спрямоване на довгостроковий розвиток.

Варто підкреслити, що впровадження сучасних технологій без належного управління може не дати бажаних результатів, адже саме управлінська система забезпечує ефективне інтегрування інноваційних рішень у виробничі процеси. Одночасно використання природоохоронних практик у поєднанні з передовими технологіями сприяє екологічній стійкості, яка стає вирішальним фактором конкурентоспроможності на глобальному ринку. Отже, взаємодія цих трьох аспектів не лише покращує економічні результати підприємства, але й підвищує його здатність адаптуватися до змін ринкового середовища та забезпечує довготривалу стабільність.

Діаграма Венна ілюструє, що саме у зоні синергії досягається максимальна ефективність: коли природні ресурси використовуються з урахуванням новітніх досягнень науки і технологій, а управлін-

1. Інновації у використанні ресурсів
2. Стійкий розвиток та конкурентні переваги
3. Ефективність управління ресурсами
4. Інновації у структурі та процесах

Рис. 1. Фактори для досягнення конкурентних переваг аграрного підприємства

Джерело: розробили автори

ські процеси забезпечують їхнє раціональне використання. Це дозволяє підприємству не лише підвищувати продуктивність і мінімізувати витрати, а й формувати позитивний імідж екологічно відповідального бізнесу, що стає важливим конкурентним аргументом на сучасному ринку.

Інтеграція природних ресурсів, інноваційних технологій та ефективного управління створює підґрунтя для успішної діяльності аграрних підприємств, однак для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності необхідно також зосередитися на розробці та реалізації інноваційних стратегій, які не лише модернізують внутрішні процеси, а й сприяють розвитку підприємства в умовах глобальних змін. Інноваційні стратегії, орієнтовані на підвищення ефективності виробництва, вдосконалення асортименту продукції та розвиток людського капіталу, є не лише необхідною умовою для адаптації до динамічних ринкових умов, а й джерелом стабільного зростання. Створення нових продуктів, підвищення їхньої якості та впровадження новітніх технологій в управлінські процеси здатні значно покращити позиції аграрного підприємства на ринку, відкриваючи нові можливості для інвестування і розвитку.

Впровадження новітніх технологій виступає важливим інструментом для трансформації виробничих процесів, оскільки дозволяє не лише підвищити точність операцій, а й суттєво знизити витрати. В умовах постійних змін клімату та економічної нестабільності системи точного землеробства здатні оптимізувати використання ресурсів, таких як добрива та пестициди, що не лише зменшує екологічний вплив, а й забезпечує стабільно високі врожаї. Використання технологій GPS, супутникових знімків і датчиків дозволяє здійснювати точний моніторинг стану ґрунту та рослин, що дозволяє аграріям ухвалювати обґрунтовані рішення і знизити ризики невіправданих витрат. Зі свого боку, роботизація та автоматизація аграрного виробництва забезпечують зниження залежності від трудової діяльності, зокрема в умовах сезонності виробництва, що дає змогу зменшити витрати на працю, підвищити продуктивність і скоротити часові витрати на виконання рутинних операцій. Завдяки цьому великі аграрні підприємства здатні адаптуватися до нових викликів ринку та ефективно розподіляти свої ресурси.

Не менш важливим елементом інноваційної стратегії є розвиток аграрної освіти та підвищення кваліфікації працівників. В умовах швидкого розвитку технологій та впровадження нових методів ведення сільського господарства постає потреба в підготовці кадрів, здатних працювати з високотехнологічним

обладнанням та складними інформаційними системами. Інвестиції в навчання та підвищення кваліфікації працівників дозволяють не лише покращити професійні навички, а й створити команду, готову до ухвалення інноваційних рішень. Крім того, розвиток людського капіталу допомагає створювати середовище для впровадження нових ідей та технологій, що є важливим чинником для підтримки високої конкурентоспроможності підприємства в умовах глобалізованого ринку.

Розширення асортименту продукції та підвищення її якості виступають важливими аспектами інноваційної стратегії аграрних підприємств. Задоволення змінюваних потреб споживачів та постійне вдосконалення продукції дає змогу сформувати унікальні конкурентні переваги на ринку. Наприклад, виведення нових сортів рослин, стійких до екстремальних погодних умов, дозволяє аграріям не лише підвищити врожайність, але й забезпечити стійкість до зміни клімату, що є критично важливим в умовах глобальних кліматичних змін. Використання біотехнологій, таких як генетично модифіковані культури або біологічні засоби боротьби зі шкідниками, дає змогу значно знизити використання хімічних препаратів, що в свою чергу підвищує екологічність і безпечність кінцевої продукції. Крім того, інтеграція сучасних методів збереження та упаковки продукції дозволяє збільшити термін зберігання і знизити втрати, що є важливим для підприємств, що працюють на великих відстанях або в умовах нестабільного постачання.

Інноваційні стратегії охоплюють технології, управління та розвиток людських ресурсів. Їх успішна реалізація сприяє стабільному зростанню, конкурентоспроможності та адаптації до змінюваних умов ринку. Завдяки цьому підприємства можуть збільшувати продуктивність, зменшувати витрати та забезпечувати стійкий розвиток, що дозволяє зміцнювати їх конкурентні позиції на національному та міжнародному ринках.

Для кращого розуміння ключових аспектів інноваційної стратегії аграрних підприємств та їх взаємозв'язку представимо таблицю 1, яка ілюструє основні елементи цієї стратегії, їх вплив на розвиток підприємства та ефективність впровадження сучасних технологій.

Інтеграція природних ресурсів, інноваційних технологій, ефективне управління та розвиток людського капіталу створюють основу для стабільного зростання аграрного підприємства, забезпечуючи йому конкурентні переваги на ринку через підвищення ефективності виробництва, інноваційний підхід до управління та адаптацію до змінюваних умов ринку.

Таблиця 1

**Ключові аспекти інноваційної стратегії аграрних підприємств
та їхній вплив на ефективність їх розвитку**

Аспекти інноваційної стратегії	Основні елементи	Вплив на підприємство
Інтеграція природних ресурсів	Оптимізація використання добрив, води, землі	Підвищення ефективності та зниження витрат
Інноваційні технології	GPS, супутникові знімки, автоматизація виробництва	Покращення точності, зниження витрат, підвищення продуктивності
Управління виробництвом	Роботизація, автоматизація, цифрові технології	Зниження залежності від трудових ресурсів, зменшення витрат
Розвиток людського капіталу	Підвищення кваліфікації працівників, навчання	Створення інноваційної команди, адаптація до нових технологій
Розширення асортименту продукції	Розробка нових сортів, біотехнології, покращення якості	Забезпечення стійкості до змін клімату, екологічна безпека
Аналіз конкурентного середовища	Оцінка ринкових бар'єрів, аналіз конкурентів	Визначення стратегій адаптації, створення конкурентних переваг

Джерело: розробили автори на основі [4–6]

Для того, щоб аграрне підприємство могло успішно конкурувати на ринку та забезпечити свій сталий розвиток, важливо здійснити глибокий та всебічний аналіз конкурентного середовища. Оцінка рівня конкуренції та визначення основних конкурентів з їхніми стратегіями допоможе підприємству не лише адаптуватися до наявних умов, а й розробити власні стратегії, спрямовані на максимальну ефективність і зростання в умовах постійних змін ринкових ситуацій.

Оцінка рівня конкуренції на аграрному ринку передбачає ретельне вивчення кількості учасників ринку, їхніх ресурсних можливостей та стратегії зростання. Важливими аспектами цього процесу є аналіз бар'єрів для входу нових учасників на ринок, таких як капіталовкладення в інфраструктуру, доступ до ринків збуту, а також політичні та економічні фактори, що можуть обмежувати розвиток або створювати можливості для певних гравців. Зокрема, конкуренція на ринку може бути високою через наявність великої кількості дрібних фермерських господарств або знижуватися внаслідок концентрації виробництва в руках кількох великих корпорацій. Важливу роль відіграє також сезонність аграрного виробництва, яка значно ускладнює планування та прогнозування ринкових процесів, зокрема через непередбачуваність погодних умов. Це зумовлює необхідність аналізу змін у попиті та пропозиції в різні періоди року, а також урахування впливу кліматичних факторів на загальний стан ринку. Оцінка рівня конкуренції допомагає зрозуміти, які фактори найбільше впливають на ціноутворення та доступність ресурсів, що є критично важливим для аграрних підприємств, котрі прагнуть зберегти свою конкурентоспроможність.

Окремо варто звернути увагу на вивчення наявних монополістичних чи олігополістичних структур.

У випадку, коли ринок аграрної продукції контролюється кількома великими гравцями, з'являються певні виклики для малих та середніх підприємств, які намагаються отримати частку ринку. Це може бути пов'язано з високими бар'єрами для входу, обмеженнями у доступі до сучасних технологій або складнощами з фінансуванням. Для того, щоб оцінити реальний рівень конкуренції, необхідно розуміти, наскільки ринок є прозорим і які механізми впливають на можливість нових учасників запустити свою діяльність.

Після оцінки загального рівня конкуренції на ринку аграрне підприємство повинно визначити своїх основних конкурентів. Це дасть змогу точно зрозуміти, хто є ключовими гравцями на ринку, а також, які стратегії вони використовують для підтримки своїх позицій. Для великих аграрних корпорацій конкурентними перевагами можуть бути масштаби виробництва, доступ до дешевих ресурсів, потужні канали збуту та висока автоматизація виробничих процесів. Малим і середнім підприємствам у таких умовах доводиться вдаватися до використання гнучких стратегій, які включають спеціалізацію на певних сегментах ринку, впровадження інноваційних технологій для зниження витрат або підвищення якості продукції, а також розвиток особистих брендів, що дозволяє підтримувати лояльність серед споживачів.

Вивчення стратегій конкурентів сприятиме виявленню сильних та слабких сторін їхньої діяльності. Визначення їхніх підходів до цінової політики, розподілу ресурсів, а також упровадження нових технологій і методів збуту дозволяє не тільки прогнозувати можливі зміни в ринковій ситуації, а й розробити власні тактики для зміцнення позицій. Наприклад, якщо конкурент активно впроваджує інноваційні агрономічні практики, які сприятимуть підвищенню врожайності і зниженню витрат, аграрне підприєм-

ство може запозичити ці практики або навіть удосконалити їх. Якщо конкуренти зосереджуються на зниженні цін за рахунок масштабів виробництва, мале підприємство може зробити акцент на якості та еко-продуктах, що має попит серед певних сегментів споживачів. Вивчення конкурентних стратегій допоможе також зрозуміти, які нові тенденції з'являються на ринку і які можливості для інновацій відкриваються.

Отже, ретельний аналіз конкурентної мережі є основою для ухвалення обґрунтованих рішень щодо стратегії розвитку аграрного підприємства. Тільки глибоке розуміння рівня конкуренції та характеристик основних конкурентів дозволить зберігати високий рівень конкурентоспроможності і здійснити стратегічний розвиток відповідно до вимог та викликів ринку.

Висновки. Стратегічне управління в аграрному секторі є вирішальним для забезпечення конкурентоспроможності підприємств і їх сталого розвитку. Врахування специфіки галузі, такої як сезонність, кліматичні умови та інтеграція в ланцюги постачання, дозволить формувати ефективні стратегії, спрямовані на інновації, диверсифікацію та екологічність. Інтеграція природних ресурсів, інноваційних технологій і ефективного управління сприяє підвищенню продуктивності та оптимізації

витрат, що допоможе підприємствам адаптуватися до змін ринку.

Розвиток інновацій, зокрема точного землеробства та автоматизації виробництва, сприятиме зниженню витрат та покращенню екологічного впливу. Впровадження нових технологій у поєднанні з ефективним управлінням підвищує конкурентоспроможність аграрних підприємств та сприяє їхній адаптації до глобальних змін. Розвиток людського капіталу і підвищення кваліфікації працівників є важливими для підтримки інновацій та сталого зростання.

Отже, аграрні підприємства, які інтегрують ресурси, технології та ефективно управління, мають кращі шанси на успіх на ринку. Глибоке розуміння конкурентного середовища та аналіз стратегій конкурентів є важливими для адаптації до змін ринку та довгострокового розвитку.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні ефективності впровадження інноваційних технологій у сфері управління підприємницькою діяльністю, зокрема в аспекті впливу цифрових рішень на оптимізацію операційних процесів та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Також планується дослідження інтеграції нових бізнес-моделей та їхнього впливу на стратегію розвитку підприємства в умовах глобалізаційних викликів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреевко Н. В. Стратегія розвитку підприємств переробної промисловості України. *Науковий вісник Одеського державного економічного університету*. 2011. № 20 (145). С. 41–42.
2. Волкова Н., Мехтєв Р., Попадін Є. Ключові аспекти конкурентоспроможності та якості продукції аграрних підприємств в умовах воєнної агресії. *Економіка та суспільство*, 2023. Вип. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-10> (дата звернення: 02.08.2024).
3. Кицяк В. І. Стратегічне управління конкурентними перевагами аграрних підприємств в умовах цифровізації. *Агросвіт*. 2023. № 7–8. С. 70–77.
4. Жегус О., Давиденко В. Стратегічні імперативи інноваційного розвитку аграрного сектору України як основи його резильєнтності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-23> (дата звернення: 04.08.2024).
5. Луцій О. П., Корнійчук Т. А. Особливості формування стратегії інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-04-07> (дата звернення: 02.08.2024).
6. Ковтун В. А. Інноваційна стратегія розвитку аграрних підприємств. *Фінансовий простір*. 2020. № 3 (39). С. 142–153.

REFERENCES:

1. Andreyenko N. V. (2011). Stratehiya rozvytku pidpryyemstv pererobnoyi promyslovosti Ukrayiny [Strategy for the development of enterprises in the processing industry of Ukraine]. *Naukovyy visnyk Odes'koho derzhavnoho ekonomichnoho universytetu* [Scientific Bulletin of the Odessa State Economic University], (20) 145, 41–42. [in Ukrainian]
2. Volkova N., Mekhtiyev R., Popadin Y. (2023). Kl'iuchovi aspekty konkurentospromozhnosti ta yakosti produktsii ahrarnykh pidpryyemstv v umovakh voiennoi ahresii [Key aspects of competitiveness and product quality of agricultural enterprises under conditions of military aggression]. *Economy and Society*, (54). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-10> (accessed 02.08.2024) [in Ukrainian]

3. Kifiak V. I. (2023). Stratehichne upravlinnia konkurentnymy perevahamy ahrarnykh pidpryemstv v umovakh tsyfrovizatsii [Strategic management of competitive advantages of agricultural enterprises under digitalization]. *Agrosvit*, (7–8), 70–77. [in Ukrainian]
4. Zhegus O., Davydenko V. (2024). Stratehichni imperatyvy innovatsiinoho rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy yak osnovy ioho rezyl'ientnosti [Strategic imperatives of innovative development of Ukraine's agricultural sector as a basis for its resilience]. *Economy and Society*, (61). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-23> (accessed 04.08.2024) [in Ukrainian]
5. Lutsiy O. P., Kornichuk T. A. (2022). Osoblyvosti formuvannia stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpryemstv ahrarnoho sektoru [Features of forming a strategy for the innovative development of agricultural enterprises]. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, (6). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-04-07> (accessed 02.08.2024) [in Ukrainian].
6. Kovtun V. A. (2020). Innovatsiina stratehiia rozvytku ahrarnykh pidpryemstv [Innovative development strategy of agricultural enterprises]. *Financial Space*, (3[39]), 142–153. [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 10.08.2024